

ARAPÇA DİL BİLGİSİ

Arapça dil bilgisi konuları Sarf İlmî ve Nahiv İlmî şeklinde iki ilim dalı altında işlenir.

1. Sarf ilmi (عِلْمُ الصَّرْفِ): Sentaks/kelime bilgisi. Kelimelerin girebileceği kalıpları, bu kalıplarda kazanacağı anlamları ve fiillerin zamirlere göre çekimini öğretir; kelimelerde meydana gelen her türlü ses ve şekil değişikliğini inceler. (Sarf'ın kelime anlamı: Değiştirmek, dönüştürmek)

2. Nahiv İlmî (عِلْمُ النَّحْوِ): Morfoloji/cümle bilgisi. Cümlelerin öğelerini, bu öğelerin cümle içerisinde kazandıkları hareketleri, kelimenin başına dahil olan edatların kelime üzerinde meydana getirdiği etkileri ve edatların manalarını öğretir.

SARF İLMİ'NE GİRİŞ

1. Arapça eklemeli bir dil değil, çekimli bir dildir. Yani kelimeler sondan ek alarak türemeyip, şekil/kalıp değişikliğine uğrarlar ve yeni anlamlar kazanırlar. Fiil ya da isim türlerinin belli bir kalıbı/şekli vardır. Sözelimi geçmiş zamanın, gelecek zamanın, mastarların, ... kendine özel kalıpları/şekilleri vardır. Siz geçmiş ya da gelecek zaman bildiren bir fiilin kalıbını öğrenip ezberlediğinizde bu kalıba harf sayısı ve hareketleri açısından benzeyen diğer kelimelerin de geçmiş ya da gelecek zaman fiili olduğunu söyleyebilirsiniz.

Örneğin geçmiş zaman fiillerinin standart bir kalıbı/şekli vardır. Bu da فَعَلَ kalıbıdır. 3 harfli ve fe-a-le şeklinde okunuyor. Geçmiş zamanın kalıbını artık öğrendiniz. Bundan sonra bakıyorsunuz; eğer bir kelime, harf sayısı ve hareketleri açısından, bu kalıba benziyorsa, o kelimenin de geçmiş zaman fiili olduğuna kanaat getiriyorsunuz. Mesela: بَحَثَ (araştırdı), كَسَبَ (kazandı), كَسَرَ (kırdı), كَتَبَ (kırdı) fiilleri de geçmiş zaman fiilidir. Çünkü bu fiiller de harf sayısı ve hareketleri açısından فَعَلَ kalıbına benzemektedir.

2. Arapça'da "mastar"lar asıldır. Yani tüm kelimeler mastardan türer. Onun için "mastar asıldır" denilir. Örneğin كَتَبَا (yazmak) kelimesi bir mastardır. (Tabiki buna benzeyen diğer kelimelerin de mastar olduğunu söyleyebilirsiniz rahatlıkla. Mesela: كَتَبَا, كَسَبَا, كَسَرَا gibi) "Yazdı" anlamına gelen كَتَبَ fiili mesela bu كَتَبَا (yazmak) mastarından türemiştir. Yani mastarın olduğu şekilden bu şekle girerek geçmiş zaman ifade eden bir fiil olmuştur. (Türemeyi Türkçe'deki türeme ile karıştırmayın. Türkçe'de türeme ekleme ile olurken Arapça'da kelimeler eklenerek değil, belli kalıplara girerek türüyordu. Dolayısıyla yukarıdaki كَتَبَا (yazmak) mastarı, كَتَبَ hâline dönüşünce geçmiş zaman ifade eden bir fiil haline geldi.)

3. Arapça'da 24 kelime kalıbı/şekli vardır. (Geçmiş zaman kalıbı, gelecek zaman, ...)

* * *

Osmanlı döneminde ve günümüz medreselerinde Sarf ilmine dair okutulan meşhur bazı eserler şöyledir:

1. el-Emsile (الأمثلة)
2. el-Binâ (البناء)
3. el-Maksûd (المقصود)
4. el-İzzî (العزي)
5. Merâhu'l-Ervâh (مراح الأرواح)

Biz, kelime bilgisi açısından bir temel oluşturması açısından ilk iki kitabın içeriğini işleyeceğiz. Daha sonra Arapça I ve Arapça II isimli ders dökümanlarından devam edeceğiz.

KİTÂBU'L-EMSİLE (كتاب الأمثلة)

Emsile, misâl (مِثَالٌ) kelimesinin çoğuludur. Yani “örnekler” demektir. Bu eser bize Arapça’da kullanılan 24 kelime çeşidini/kalıbını/şeklini öğretir. Bu kelime şekillerinden her birine “kalıp, şekil, biçim” anlamlarına gelen “sîğa” (صِيغَةً) kelimesi kullanılır. Örneğin: “Geçmiş zaman sîğası” yani geçmiş zaman kalıbı/şekli.

24 kelime kalıbından 13 tanesi isim iken 11 tanesi fiil kalıbıdır. Emsile kitabı bize işte bu kalıpları tanıtır. Ayrıca fiil olanların zamirlere göre nasıl çekileceğini/şekil değiştireceğini öğretir; isimlerin de erkek ve dişiler için ayrı ayrı olmak üzere tekil, ikil, çoğullarının nasıl yapıldığına dair bilgi verir. (Arapça’da fiil ve isimlerin kullanımında erkek-dişi ayrımı vardır. Canlı olmasa da belli belirtileri taşıyan isimler dişil isimler olarak kabul edilir. Fiiller de erkekler ve dişiler için ayrı şekillerde gelir.) Emsile Kitabı iki kısma ayrılır: Emsile-i Muhtelif (الأمثلة المُتَّيِّدَةُ) ve Emsile-i Muttaride (الأمثلة المُتَّيِّدَةُ)

- **Emsile-i Muhtelif:** “Farklı örnekler” demektir. Bu kısımda detaya girilmeksizin 24 farklı kelime kalıbı / 24 farklı sîğa tanıtılır. Yani “geçmiş zamanın kalıbı/şekli şudur, gelecek zamanın şekli şudur, ...” gibi her kelime türünün şeklini tanıtır bize.
- **Emsile-i Muttaride:** “Art arda gelen, birbirini izleyen” örnekler anlamına gelir. Bu kısımda fiil olanların zamirlere göre nasıl çekileceği/şekil değiştireceği öğretilir. (Türkçe’deki “gidiyorum, gidiyorsun, gidiyor, vd.” gibi) Ayrıca isimlerin de erkek ve dişiler için ayrı ayrı olmak üzere tekil, ikil ve çoğullarının nasıl yapıldığı gösterilir.

* * *

Emsile-i Muhtelif kısmına geçmeden önce, bir fiilin ya da ismin özelliklerini ifade ederken kullanılan bazı kavramların öğrenilmesi gerekir.

1. **Bina (البناء):** Yapı. Bir fiilin hangi yapıda olduğunu ifade ederken bina kelimesi kullanılır.
2. **Ma’lûm Fiil (الفِعْلُ الْمَعْلُومُ):** “Belli olan”. Bir fiilde, eylemi yapan kişi belli ise o fiile ma’lûm fiil denir. Örneğin: “yardım etti” dediğimizde, “kim yardım etti?” sorusunun cevabı “o” dur. Dolayısıyla bu işin kim tarafından gerçekleştirildiğine dair -zamir de olsa- bir cevap alabildiğimiz için/yani işi yapan belli olduğu için bu fiil ma’lûmdur. (Peki malum bir fiili nasıl tanırız Arapça’da? Hangi özelliklere sahip olan fiiller malumdur? Detayı ileride. Şimdilik sadece kavramları tanıyoruz.)
3. **Meçhûl Fiil (الفِعْلُ الْمَجْهُولُ):** “Belirsiz olan”. Bir fiilde, eylemi yapan kişi belli değilse o fiile meçhul fiil denir. Örneğin, “Ona yardım ed*il*di” dediğimizde, “kim yardım etti?” sorusunun cevabını alamayız. **Burada işi yapandan değil işten etkilenenden bahsedebiliriz.** O halde ma’lûm fiil=etken (gerçek öznesi olan) fiil, meçhul fiil=edilgen (sözde öznesi olan) fiil diyebiliriz.
4. **Binâ-i Ma’lûm (الْمَبْنِي لِلْمَعْلُومِ):** Malum (etken) yapıda olan fiil
5. **Binâ-i Meçhûl (الْمَبْنِي لِلْمَجْهُولِ):** Meçhul (edilgen) yapıda olan fiil.

6. **Müfred (مُفْرَدٌ):** Tekil

7. **Tesniye (تَنْنِيَّةٌ):** İkil. Türkçe’de tekil kelimeye eklenen -ler, lar eki hem iki hem de 3+ için kullanılır. Arapça’da hem fiillerde hem isimlerde tekil, ikil ve çoğulun ayrı kalıpları vardır. Daha açık bir ifadeyle, Türkçe’de “iki kalem” için dahi “kalemler” denebilirken Arapça’da “iki kalem” diyecekseniz mutlaka ikil kalıbında kullanmamız gerekir. Eğer çoğul kullanırsanız bundan 3 ve üzeri anlaşılır. (Bunların detayları ileride gelecek. Şimdilik kavramları bilmemiz yeterli)

8. **Cem’/Cemi (جَمْعٌ):** Çoğul

9. **Müzekker (مُذَكَّرٌ):** Erkek

10. **Müennes (مُؤَنَّثٌ):** Dişi

11. **Ğâib zamiri (ضَمِيرُ الْغَائِبِ):** Kelime anlamı “karşımızda bulunmayan”. Erkek 3. Şahsı ifade eder. (O-erkek)

12. **Ğâibe zamiri (ضَمِيرُ الْغَائِبَةِ):** Dişi 3. şahsı ifade eder. (O-bayan)

13. **Muhatab zamiri (مُخَاطَبٌ):** Kelime anlamı “karşımızda bulunan”. Erkek 2. Şahsı ifade eder. (Sen-erkek)

14. **Muhataba zamiri (ضَمِيرُ الْمُخَاطَبِ):** Dişi 2. Şahsı ifade eder. (Sen-bayan)

15. **Mütekellim zamiri (ضَمِيرُ الْمُتَكَلِّمِ):** Kelime anlamı “konuşan”. Hem erkek hem dişi 1. Şahsı ifade eder.

Mütekellim zamiri iki kısma ayrılır:

A. Mütekellim vahdeh (الْمُتَكَلِّمُ وَحْدَهُ):¹ 1. Tekil şahıs (Ben).

B. Mütekellim me’a’l-ğayr (الْمُتَكَلِّمُ مَعَ الْغَيْرِ):² 1. Çoğul şahıs (Biz)

16. **Fiil:** Üç zamandan biri ile bağlantılı olarak bir işi, oluşu ifade eden kelime.

- *Arapça’da üç zaman:
1. Mâzî (الْمَاضِي): Geçmiş zaman
 2. İstikbâl (الْإِسْتِقْبَالُ): Gelecek zaman
 3. Hâl (الْحَالُ): Şimdiki zaman

Not: Arapça’da “geniş zaman” bir başlık olarak bulunmamakla birlikte, aşağıda görüleceği üzere, muzârî’ fiil geniş zaman anlamını da ihtiva eder.

17. **Mâzî fiil (الْفِعْلُ الْمَاضِي):** Geçmiş zamanı ifade eden fiil.

18. **Muzârî’ fiil (الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ):** Gelecek, şimdiki, geniş zaman anlamları verilebilen fiil.³

19. **Emir fiili (فِعْلُ الْأَمْرِ):** Bir işin gelecekte yapılmasını talep etme amaçlı kullanılan fiil.

20. **Nehiy fiili (فِعْلُ النَّهْيِ):** Bir fiilin yapılmamasını talep etme amaçlı kullanılan fiil. (Neyih: Yasaklamak)

Bu kavramları gördükten sonra 24 kelime çeşidini/ 24 sığayı görebiliriz.

¹ *Vahdeh: Tek başına.

² *Me’a’l-ğayr: Başkası ile birlikte

³ Karşımıza bir muzârî fiil çıktığında bu üç zamandan hangisini ifade ettiğini, cümleinin öncesine ve sonrasına bakarak anlayabiliriz. Ya da bazen fiilin başında bir takı bulunur ve bu üç anlamdan birini tercih etmemizi sağlar. İlerleyen derslerde bunları göreceğiz.

24 KELİME ÇEŞİDİ / 24 SİĞA/ EMSİLE-İ MUHTELİFE

24 sîğânın tanıtımına başlamadan önce, ilk sayfadaki şu notu tekrar hatırlayalım:

“Arapça eklemeli bir dil değil, çekimli bir dildir. Yani kelimeler sondan ek olarak türemeyip, şekil/kalıp değişikliğine uğrarlar ve yeni anlamlar kazanırlar. Fiil ya da isim türlerinin belli bir kalıbı/şekli vardır. Sözelimi geçmiş zamanın, gelecek zamanın, mastarların, ... kendine özel kalıpları/şekilleri vardır. Siz geçmiş ya da gelecek zaman bildiren bir fiilin kalıbını öğrenip ezberlediğinizde bu kalıba harf sayısı ve harekeleri açısından benzeyen diğer kelimelerin de geçmiş ya da gelecek zaman fiili olduğunu söyleyebiliyorsunuz.

Örneğin geçmiş zaman fiillerinin standart bir kalıbı/şekli vardır. Bu da فَعَلَ kalıbıdır. 3 harfli ve fe-a-le şeklinde okunuyor. Geçmiş zamanın kalıbını artık öğrendiniz. Bundan sonra bakıyorsunuz; eğer bir kelime, harf sayısı ve harekeleri açısından, bu kalıba benziyorsa, o kelimenin de geçmiş zaman fiili olduğuna kanaat getiriyorsunuz. Mesela: بَحَثَ (araştırdı), كَسَبَ (kazandı), كَسَرَ (kırdı), كَتَبَ (kırdı) fiilleri de geçmiş zaman fiilidir. Çünkü bu fiiller de harf sayısı ve harekeleri açısından فَعَلَ kalıbına benzemektedir.”

Aşağıda her kelime türünün kalıbı فَعَلَ fiili kullanılarak örneklendirilmiştir. Normalde “yaptı” anlamına gelen bir fiil olan bu kelime, burada kendi anlamından kendi alması gereken hareketlerden bağımsız birer kalıp olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla aşağıda فَعَلَ ve türevlerine anlam vermiyoruz. Bunları sadece birer kalıp/ölçü/vezin kabul ederek, örnek fiilin bu kalıba girip girmediğine/aralarında benzerlik olup olmadığına odaklanıyoruz. Ezberlerken de فَعَلَ ve türevleri yerine نَصَرَ ve türevlerini ezberliyoruz. (Yani aşağıdaki tabloda gri vurgulu kısım hariç hepsini ezberliyoruz). Zaten نَصَرَ ve türevlerini ezberledikten sonra karşımıza çıkan kelimelerin hangi kalıpta olduğunu anlamaya çalışırken daima onlara kıyas edeceğiz.

Fiillerde verilen örneklerin çoğu gâib zamiri (3. şahıs erkek zamiri) merkeze alınarak verilmiştir. Çünkü fiillerin zamirlere göre çekiminde ilk sıra gâib zamirininindir.

24 KELİME ÇEŞİDİ / 24 SİĞA/ EMSİLE-İ MUHTELİFE TABLOSU

KELİME TÜRÜ	KALIBI	ÖRNEĞİ	MANASI
1. Fiil-i mâzî	فَعَلَ	نَصَرَ	(O) Yardım etti
2. Fiil-i muzâri	يَفْعُلُ	يَنْصُرُ	(O) Yardım eder/ediyor/ edecek
3. Masdar-ı gayr-ı mimî	فَعَالًا	نَصْرًا	(O) Yardım etmek
4. İsm-i fâil	فَاعِلٌ	نَاصِرٌ	(O) Yardım eden
5. İsm-i mef'ûl	مَفْعُولٌ	مَنْصُورٌ	(O) Yardım edilen
6. Fiil-i muzâri cahd-ı mutlak	لَمْ يَفْعُلْ	لَمْ يَنْصُرْ	(O) Yardım etmedi
7. Fiil-i muzâri cahd-i müstağrak	لَمَّا يَفْعُلْ	لَمَّا يَنْصُرْ	(O) Henüz yardım etmedi
8. Fiil-i muzâri nefy-i hâl	مَا يَفْعُلْ	مَا يَنْصُرْ	(O) Yardım etmiyor
9. Fiil-i muzâri nefy-i istikbâl	لَا يَفْعُلْ	لَا يَنْصُرْ	(O) Yardım etmeyecek
10. Fiil-i muzâri te'kîd-i nefy-i istikbâl	لَنْ يَفْعُلْ	لَنْ يَنْصُرْ	(O) Elbette / asla yardım etmeyecek
11. Emr-i gâib	لِيَفْعُلْ	لِيَنْصُرْ	(O) Yardım etsin
12. Nehy-i gâib	لَا يَفْعُلْ	لَا يَنْصُرْ	(O) Yardım etmesin
13. Emr-i hâzır	أَفْعُلْ	اَنْصُرْ	(Sen) Yardım et!
14. Nehy-i hâzır	لَا تَفْعُلْ	لَا تَنْصُرْ	(Sen) Yardım etme!
15. İsm-i zaman, İsm-i mekân, 16. Masdar-ı mimî	مَفْعَلٌ	مَنْصَرٌ	Yardım etme zamanı / mekânı, Yardım etmek
17. İsm-i âlet	مِفْعَلٌ	مِنْصَرٌ	Yardım etme aleti
18. Masdar-ı binâ-i merra	فَعْلَةً	نَصْرَةً	Bir kere yardım etmek
19. Masdar-ı binâ-i nevi	فِعْلَةً	نِصْرَةً	Bir nevi/bir şekilde/bir türlü yardım etmek
20. İsm-i tasğîr	فُعَيْلٌ	نُصَيْرٌ	Küçücük/azıcık yardım etmek
21. İsm-i mensûb	فَعْلِيٌّ	نَصْرِيٌّ	Yardım etme ile ilgili, yardım etme işine mensup
22. Mübâlağa-i ism-i fâil	فَعَالٌ	نَصَّارٌ	Çok yardım eden
23. İsm-i tafdîl	أَفْعَلٌ	أَنْصَرُ	En çok yardım eden
24. Fiil-i taaccüb-i evvel	مَا أَفْعَلَهُ	مَا أَنْصَرَهُ	(O) Acayip yardım etti!
25. Fiil-i taaccüb-i sâni	أَفْعِلَ بِهِ	أَنْصَرَ بِهِ	(O) Ne acayip yardım etti!

24 KELİME ÇEŞİDİ / 24 SÎĞA/ EMSİLE-İ MUHTELİFE

1. Fiil-i Mâzî (الفعل الماضي): Geçmiş zamanı ifade eden fiil. Bu anlamı ifade eden fiiller **فَعَلَ** kalıbında gelir. Yani bir fiil eğer harf sayısı ve harekeleri açısından **فَعَلَ** kalıbına benziyor ise o fiilin geçmiş zaman ifade eden mâzî fiil olduğuna kanaat getirebilirsiniz. Bu kalıba örnek fiil: **نَصَرَ**/Yardım etti, **كَتَبَ**/Yazdı, **كَسَرَ**/kırdı, **دَهَبَ**/gitti, **بَحَثَ**/araştırdı.

***Not: Bazen mâzî fiilin ortanca harfinin harekesi yukarıdaki fiillerdeki gibi “fethalı (üstünlü) olmaz. Dammeli (örteli) ya da kesreli (esreli) de olabilir. Yani bazen **فَعُلَ** ve **فَعِلَ** kalıbına benzer şekilde gelir: Örneğin: **عَجَعَ**/cesur oldu ve **عَلِمَ**/bildi fiilleri gibi. Bu durumda bu fiiller sadece ortanca harekesi farklı diye mâzî fiil olmaktan çıkmaz.

2. Fiil-i Muzâri' (الفعل المضارع): Gelecek, şimdiki, geniş zaman ifade eden fiil. Bu anlamı ifade eden fiiller **يَفْعُلُ** kalıbında gelir. Yani bir fiil eğer harf sayısı ve harekeleri açısından **يَفْعُلُ** kalıbına benziyor ise o fiilin muzâri' fiil olduğuna kanaat getirebilirsiniz. Bu kalıba örnek fiil: **يَنْصُرُ**: Yardım edecek, ediyor, eder. Tek dikkat etmemiz gereken, sondan bir önceki harf yukarıdaki fiilde dammeli iken, bazen fethalı ya da kesreli gelebilir. Yani **يَفْعُلُ** ya da **يَفْعِلُ** Örneğin: **يَكْتُبُ**, **يَذْهَبُ**, **يَبْحَثُ**, **يَكْسِرُ**.

Eğer muzâri' fiilin başında **س** harfi bulunur ise yakın geleceği ifade eden bir anlam kazanır: **سَيَنْصُرُ**: (Yakında) Yardım edecek. Başında **سوف** bulunduğunda ise uzak bir geleceği ifade eder. **سَوْفَ يَنْصُرُ**: Gelecekte yardım edecek.

3. Master Ğayr-ı Mîmî (المصدر غير الميمي): Başında **م** harfi bulunmayan master (mimsiz master). Bu anlamı taşıyan kelimelere **فَعْلًا** kalıbında gelir. Örneğin: **نَصْرًا** / Yardım etmek. Başında **mim** harfi bulunmadığı için yukarıdaki ismi almıştır. Başında **mim** harfi bulunan master ise ileride gelecektir.

Karşımıza çıkan bir kelime eğer harf sayısı ve harekeleri açısından bu kalıpta ise rahatlıkla “bu da mimsiz mastardır” diyebiliriz. **كَتَبًا**, **كَسْرًا**, **بَحْثًا** gibi.

Ancak bu, tüm fiillerin masterlarının **فَعْلًا** kalıbına birebir benzemek zorunda olduğu anlamına gelmez. Bazı fiillerin masterı daha farklı gelebilir. Örneğin **دَهَبَ**/gitti fiilinin masterı “**دَهَابًا**” şeklinde gelir. Yani **فَعْلًا** kelimesine benzeyen her kelime mastardır ancak her fiilin masterı birebir buna benzer şekilde gelmek zorunda değildir. Basit değişiklikler olabilir. Onun için “Masterlar semâîdir/Masterlar işitilerek öğrenilir” diye bir söz vardır. Yani her fiilin masterını **فَعْلًا** masterına benzeterek elde edemeyiz. Bir fiilin doğru masterı bir Arap nasıl kullanıyorsa o şekildedir. Peki her masterı Araplara nasıl soracağız ? 😊 Burada sözlüklere müracaat edeceğiz. O halde bir fiilin masterını doğru şekilde öğrenmek için sözlüklere önem arz etmektedir.

***Not: Bir fiili ezberlerken mutlaka mazi, muzari ve masterı ile birlikte ezberleyiniz!!! Örneğin (**نَصْرًا** - **نَصَرَ** - **يَنْصُرُ**)

Not: Arapça’da masterlar “isim” olarak değerlendirilir. Çünkü fiil, üç zamandan biri ile bağlantılı olan kelimeye denir. Master ise henüz yalın halde olup belli bir zaman kalıbına girmemiştir. Karıştırılan bir husus olduğu için dikkat ediniz.

4. İsm-i Fâil (اسم الفاعل): Fâil, “yapan” anlamına gelir. Türkçe’de bir fiili gerçekleştiren kimseyi, işlediği fiili de kullanarak nitelemek istediğimizde “en, an” eklerini kullanırız. Örneğin “**bilen**, **yazan**, **çalışan**” gibi. Bu, sıfat fiil yapma yollarından biridir. Arapça’da da bir işi yapan kişiyi, yaptığı fiili de kullanarak nitelemek için kullandığımız kelimeye “ism-i fail” diyoruz. Yani “ism-i fail=iş yapanı ifade eden isim” denilebilir.

لَمَّا يَدْهَبُ, لَمَّا يَكْسِرُ fiilleri de buna örnektir. Dolayısıyla bir muzâri fiilin başında لَمَّا edatı gördüyseniz ve son harfi de sükûn ise bu kelime cahd-ı müstağrak kalıbındadır.

✓ Cahd-ı Mutlak ve müstağrak arasındaki fark:

Mutlak'ta adı üzerinde, mutlak bir olumsuzluk var. Yani genel, zamanla sınırlandırılmamış bir olumsuzluk. Soru: Yardım etti mi? Cvp: Yardım etmedi. Olumsuzluk geçmişte gerçekleşmiş ve hala devam etmektedir.

Müstağrak'ta ise belirli bir zaman ile sınırlandırılmış bir olumsuzluk var. Soru: Yardım etti mi? Cvp: Henüz yardım etmedi. Olumsuzluk geçmişte gerçekleşmiştir, şu ana kadar da devam etmiştir ancak bundan sonra devam etmeyeceği beklentisi vermektedir.

8. Fiil-i Muzâri Nefy-i Hâl (الفعل المضارع لنفي الحال): Şimdiki zamanın olumsuz anlamını ifade eden muzâri. (Nefy: Olumsuz yapmak. Hâl: Şimdiki zaman) Nefy-i Hâl kalıbı: مَا يَفْعُلُ . Örnek fiil: مَا يَنْصُرُ / Yardım etmiyor. مَا يَدْهَبُ, مَا يَكْسِرُ, مَا يَكْتُبُ fiilleri de buna örnektir. Özetle: Bir muzari fiilin başına nefiy edatı olan مَا gelirse şimdiki zamanın olumsuz anlamını kazanır.

9. Fiil-i Muzâri Nefy-i İstikbâl (الفعل المضارع لنفي المستقبل): Gelecek zamanın olumsuz anlamını ifade eden muzâri. (Nefy: Olumsuz yapmak. İstikbâl: Gelecek zaman) Nefy-i İstikbâl kalıbı: لَا يَفْعُلُ . Örnek fiili: لَا يَنْصُرُ / Yardım etmeyecek. لَا يَدْهَبُ, لَا يَكْسِرُ, لَا يَكْتُبُ fiilleri de buna örnektir. Özetle: Bir muzari fiilin başına nefiy edatı olan لَا gelirse gelecek zamanın olumsuz anlamını kazanır.

10. Fiil-i Muzâri Te'kid-i Nefy-i İstikbâl (الفعل المضارع لتأكيد نفي المستقبل): Gelecek zamanın olumsuzunun te'kidli/vurgulu/pekiştirilmiş anlamını ifade eden muzâri. (Te'kid: Vurgulamak, pekiştirmek) Te'kid-i Nefy-i İstikbâl kalıbı: لَنْ يَفْعُلَ . Örnek fiili: لَنْ يَنْصُرَ / Elbette/Asla yardım etmeyecek. لَنْ يَكْسِرَ, لَنْ يَكْتُبَ fiilleri de buna örnektir. Özetle: Bir muzari fiilin başına Te'kid-i Nefy-i İstikbâl edatı olan لَنْ gelirse gelecek zamanın olumsuzunun te'kidli hâli elde edilir.

Not: لَنْ edatı, dahil olduğu fiilin son harfini dammeden fethaya dönüştürür.

11. Emr-i Ğâib (أمر الغائب): Üçüncü Şahsa emir vermek. Bu amaçla kullanılan fiiller لِيَفْعُلَ kalıbında gelir. Örnek: لِيَنْصُرَ / Yardım etsin! لِيَدْهَبَ, لِيَكْسِرَ, لِيَكْتُبَ fiilleri de buna örnektir. Burada يَنْصُرُ fiilin başına لِ gelmiş ve fiilin son harfinin harekesi damme iken sükûna dönüşmüş. Dolayısıyla muzari fiilin başına gelen لِ harfi, fiilin anlamını emr-i ğâib'e dönüştürür. Ayrıca bu edat fiilin sonunun sükûn olmasına sebep olur. لِيَفْعُلَ

12. Nehy-i Ğâib (نهي الغائب): Üçüncü Şahsa yasaklama yapmak. Bu amaçla kullanılan fiiller لَا يَفْعُلُ kalıbında gelir. Örnek: لَا يَنْصُرَ / Yardım etmesin! لَا يَدْهَبُ, لَا يَكْسِرُ, لَا يَكْتُبُ fiilleri de buna örnektir. Burada يَنْصُرُ fiilin başına لَا gelmiş ve fiilin son harfinin harekesi damme iken sükûna dönüşmüş. Dolayısıyla muzari fiilin başında لَا harfi varsa ve fiilin son harekesi de dammeden sükûna çevrilmiş ise bu kalıp artık nehy-i ğâib kalıbına dönüşmüştür. (**Bunu 9. kalıpla karıştırmayınız. Orada son harf dammeli. Burada ise sükûnlu**)

13. Emr-i Hâzır (أمر الحاضر): İkinci şahsa emir verirken kullanılan kalıp. Bu amaçla kullanılan fiiller أَفْعُلْ kalıbında gelir. Örneği: أَنْصُرْ / Yardım et! أَكْسِرْ, أَبْحَثْ, أَذْهَبْ fiilleri de buna örnektir. Her ne kadar ilk harf olan hemzelerin harekesi değişkenlik gösterse de neticede harf sayısı ve harekeleri açısından bu fiiller örnek fiile benzemektedir. (Hemzelerin harekelerinin neye göre değişeceği ileride işlenecek. Şuan amacımız bütünü görmek.)

14. Nehy-i Hâzır (نهي الحاضر): İkinci şahsa yasaklama yaparken kullanılan kalıp. Bu amaçla kullanılan fiiller **لَا تَفْعَلْ** kalıbında gelir. Örneği: لَا تَنْصُرْ / Yardım etme! لَا تَبْحَثْ, لَا تَكْسِرْ, لَا تَذْهَبْ fiilleri de buna örnektir. Burada da gördüğünüz ilk harf “ت” den “ي” ya dönüşmüş; لَا harfi de يَنْصُرْ fiilinin son harfinin harekesini dammeden sükûna dönüştürmüştür.

Not: Bu kalıbı 12. Kalıp ile karıştırmayınız. Burada ilk harf “ت” iken orada “ي” harfidir. Yani muzari fiilin başında “لَا” harfi varsa, sonu da sükûnlu ise iki seçeneğiniz var: İlk harfi “ي” ise nehy-i ğâib, “ت” ise nehy-i hazır kalıbıdır.

15. İsm-i Zaman, İsm-i Mekân, Masdar-ı Mimî (المصدر الميمي): Emsile-i muhtelife’den 24 kalıbın 3. kalıbı mimsiz mastar idi. Arapça’da bir de ilk harfi “م” ile başlayan “mimli mastarlar” bulunmaktadır. (“Mimî” kelimesi de zaten “mimli” demektir.) Mimli mastarın kalıbı: **مَنْصُرٌ**’dür. Örneği: مَنْصُرٌ / Yardım etmek. Şu kelimeler de harf sayısı ve harekeleri açısından bu örneğe benzediği için mimli mastardır: مَكْتَبٌ, مَرْزُوعٌ, مَذْهَبٌ, مَبْحَثٌ.

Mimli mastarlar ile mimsiz mastarlar arasında, *mastar olması itibariyle*, bir anlam farkı yoktur. Yani “نَصْرًا” nasıl “yardım etmek” anlamı taşıyorsa “مَنْصُرٌ” kelimesi de aynı anlamı taşır. *Ancak mimli mastar kalıbı, mastar anlamına ek olarak iki anlam daha taşır. 1. İsm-i zaman, 2. İsm-i mekân.*

1. İsm-i zaman (اسم الزمان): Fiilin yapıldığı zamana verilen isim. Örneğin bir arkadaşınızla saat 15:00’te buluşmak üzere anlaştığınızı ve anlaştığınız saat 15:00’i “*buluşma zamanı*” olarak isimlendirdiğinizi düşünün. Burada buluşma fiilini gerçekleştireceğimiz zamana/saate bir isim vermiş olduk (Saat 15:00=Buluşma zamanı)

Arapça’da da bir fiilin yapıldığı/yapılacağı zamanı bildiren bir isim elde etmek istediğimizde, yani ism-i zaman elde etmek istediğimizde, söz konusu fiili **مَفْعَلٌ** kalıbına sokuyoruz. “نَصَرَ/Yardım etti” fiili üzerinden düşünelim. “Yardım etme zamanı” anlamını elde etmek istediğimizde fiili **مَفْعَلٌ** kalıbına sokarız ve “مَنْصُرٌ” kelimesini elde ederiz. O halde “مَنْصُرٌ” kelimesinin mastar anlamı yanında taşıdığı diğer anlam ism-i zaman anlamıdır. Yani “مَنْصُرٌ”= Yardım etmek + Yardım etme zamanı” diyebiliriz.

Bu kalıpta gelen tüm kelimelere ism-i zaman anlamı verebiliriz. Örneğin yukarıdaki مَذْهَبٌ, مَرْزُوعٌ, مَكْتَبٌ kelimelerine mastar anlamı verilebileceği gibi ism-i zaman anlamı da verilebilir.

Not: İsm-i zaman bazen **مَفْعَلٌ** değil de **مَفْعِلٌ** yani sondan bir önceki harekesi kesreli olarak gelebilir. Örneğin: مَوْعِدٌ Randevu (Buluşmak için anlaşılan zaman)

2. İsm-i mekân (اسم المكان): Fiilin yapıldığı mekâna verilen isim. Bir fiilin yapıldığı mekânı isimlendirmek istediğimiz zaman, söz konusu fiili **مَفْعَلٌ** kalıbına sokuyoruz. Yine “نَصَرَ/Yardım etti” fiili üzerinden düşünelim. “Yardım etme mekânı/yardım edilen yer” anlamını elde etmek istediğimizde fiili **مَفْعَلٌ** kalıbına sokarız ve “مَنْصُرٌ” kelimesini elde ederiz. Yani ism-i mekân’ın da örneği “مَنْصُرٌ” kelimesidir. O halde “مَنْصُرٌ” kelimesinin mastar ve ism-i zaman anlamları yanında taşıdığı diğer anlam ism-i mekân anlamıdır. Yani “مَنْصُرٌ”= Yardım etmek + Yardım etme zamanı + yardım edilen yer/mekân” diyebiliriz.

Bu kalıpta gelen tüm kelimelere ism-i mekân anlamı verebiliriz. Örneğin yukarıdaki مَذْهَبٌ, مَرْزُوعٌ, مَكْتَبٌ kelimelerine mastar anlamı ve ism-i zaman anlamı verilebileceği gibi ism-i mekân anlamı da verilebilir.

Sonuç: “مَنْصُرٌ” kelimesi hem mastar hem ism-i zaman hem de ism-i mekân için ortak kullanılan bir kelimedir (Yardım etmek, yardım etme zamanı, yardım etme mekânı). Buna benzeyen bir kelime

gördüğünüzde, o kelime de bu üç anlamın var olduğuna düşünebiliriz. Fakat bir metin okurken, bu şekilde bir kelime gördüğümüzde, orada hangi anlam uyuyor ise onu tercih ederiz. Örneğin sadece mastar anlamı uygun ise onu tercih eder ve “mek, mak” şeklinde mastar manası veririz.

Ancak bir fiili alıp bu kalıba sokarak, kendi başımıza ism-i zaman, ism-i mekan ya da mastar türetip bir metin içerisinde kullanmamız doğru olmaz. Zira bizim türettiğimiz kelimeyi Araplar hiç kullanmıyor olabilir ve bu da gülünç bir duruma sebep olabilir. Yani biz bu kalıpları kendi başımıza kelime türetip kullanmak için değil, karşımıza çıkan kelimelerin hangi kalıpta olduğunu anlamak ve ona göre mana vermek için öğreniyoruz.

16. İsm-i Âlet (اسم الآلة): Bir fiilin gerçekleştirildiği aracı ifade etmek için kullanılan isim. (Âlet= Araç. İsm-i Âlet= Araç, gereç ismi) Âlet isimleri **مِفْعَلْ** kalıbında gelir. “نَصَرَ/Yardım etti” fiili üzerinden düşünelim. Bu fiili gerçekleştirirken size yardımcı olacak bir aracınız olsun. Yani “Yardım etme aracı/âleti” anlamını elde etmek isteyelim. Sadece mesele anlaşılın diye şöyle bir örnek verelim: Kendisinden faydalananarak yardım dağıttığınız bir bisikletiniz olsun. Siz bu bisikleti -yardım etme işine yarayan bir araç/gereç olduğu için- “yardım etme aracı” diye isimlendirebilirsiniz. Arapça’da da bir fiilin yapıldığı araç gereci ifade eden isimler söz konusu kalıba girmiş olarak karşımıza çıkar. Örneğin “نَصَرَ/Yardım etti” fiilinin ism-i âlet’i “مَنْصَرٌ” şeklinde gelir. Bu kalıpta gelen diğer kelimelerin de ism-i âlet olduğunu söyleyebiliriz. Yine aynı fiilleri kullanarak örnek verelim: مَكْتَبٌ, مِرْزَعٌ, مِذْهَبٌ, مِخْرَجٌ

Not: Bu örnekleri, konu aynı örnek fiiller üzerinden anlaşılın diye veriyoruz. Yoksa mesela sözlüğe baktığımızda bizim türeterek elde ettiğimiz bu ism-i âletler karşımıza çıkmayabilir. Çünkü bizim amacımız kendi başımıza kelime türetmek değil, karşımıza çıkan kelimelerin hangi kalıpta olduğunu anlayabilmektir. Kendi başımıza türettiğimiz kelimelerin her zaman Arapların kullanımında bir karşılığı olmayabilir. Bu husus unutulmamalıdır. Şu kelimeler ise âlet ismi olarak sözlükte de yer alan kelimelerdir: مِبْرَدٌ – törpü / مِفْقُودٌ – yular / مِخْسَرٌ – mikser, kırma aracı / مِصْعَدٌ – asansör (yükselme aracı)

17. Mastar Binâ-i Merra (مصدر المرة): Bir fiilin kaç kez yapıldığını ifade etmek için kullanılan, aded bildiren mastar türü. (Binâ: Yapı. Merra: Aded, defa, kez) Örneğin: “Hafta’da en az bir kez spor yapmak gerekir” cümlesinde “spor yapmak” fiilinin sayısını başına “bir kez” kelimesini getirerek ifade ettik. Arapça’da da “bir kez/iki kez/ 3+ kezmak” anlamı taşıyan mastarlar **فَعْلَةٌ** kalıbında gelir. “نَصَرَ/Yardım etti” fiili üzerinden düşünelim. “Bir kez yardım etmek” anlamını “نَصْرَةٌ” kelimesi ile sağlıyoruz. Buna benzeyen bir kelime gördüğümüzde bunun da “bir kez....mak” anlamına geldiğini yani “mastar binâ-i merra” kalıbında olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin: دَهَبَةٌ, بَحْنَةٌ, كَسْرَةٌ, كَثَبَةٌ.

Not: “نَصْرَةٌ” kelimesi gibi **فَعْلَةٌ** kalıbında gelen kelimeler sadece “bir kez” anlamı verir. İki, 3+ anlamı vermek için bu kalıpta ufak değişiklikler yapılır. Örneğin “iki kez” anlamını elde etmek için kelimenin sonunda elif ve nun (فَعْلَتَانِ), “üç+ kez” anlamını elde etmek için ise elif ve açık tâ eklenir (فَعْلَاتٌ). İleride tekrar değineceğiz.

18. Mastar Binâ-i Nev’ (مصدر النوع): Bir fiilin nasıl, hangi şekilde, hangi türde yapıldığını ifade etmek için kullanılan, keyfiyet/nasıllık bildiren mastar türü. (Nev’: Tür, çeşit,) Örneğin: “Aslan gibi oturdum” cümlesinde “oturmak” fiilinin keyfiyeti/nasıllığı ya da şekli “aslan gibi” ifadesi ile bildirilmiştir.

Arapça’da da fiilin keyfiyetini bildirirken, **فَعْلَةٌ** mastar binâ-i nev’ kalıbı kullanılır. Bu kalıptaki mastarlar “bir türlü/bir şekildemek mak” anlamı taşır. Tek kullanıldıklarında anlamı henüz net değildir. Örneğin نصر fiilini düşünelim. Bu fiilin **فَعْلَةٌ** mastar binâ-i nev’ kalıbına girmiş hâli **نِصْرَةٌ** dir. Bu haliyle “....şekilde

yardım etmek” anlamı taşır. Ancak anlamlı bir cümle elde etmek istediğimizde öncesine bir fiil, sonrasına da bir sıfat gelmelidir. Mesela نَصَرَ fiilini kullanarak “Güzel bir şekilde yardım ettim” diyelim. Burada “...şekilde yardım etmek” anlamını sağlayacak olan, “نَصْرَةً” kelimesidir. نَصْرَتُ نَصْرَةً جَمِيلَةً cümlesine bakalım. نَصْرَتُ ben yardım ettim, نَصْرَةً ...şekilde yardım etmek, جَمِيلَةً güzel. Burada biz نَصْرَةً kelimesini kullanmadan, direkt نَصْرَتُ جَمِيلَةً diyerek bu manayı elde edemeyiz. Araya mutlaka mastar binâ-i nev’ kalıbında olan نَصْرَةً kelimesinin gelmesi gerek. Ayrıca جَمِيلَةً sıfatını kullanmadan, نَصْرَتُ نَصْرَةً şeklinde ifade ettiğimizde de, sıfat kullanılmadığı için, bu cümle tam anlamlı bir cümle olmaz. “Bir şekilde/türlü yardım ettim” anlamına gelir. Dolayısıyla cümlelerin tam anlamlı olabilmesi için mastar binâ-i nev kalıbındaki kelimeden sonra bir sıfat gelmelidir.

(sıfat ← mastar bina-i nev’ ← fiil ←).

Not: Mastar binâ-i nev’ muzaf olarak da kullanılabilir. Şuan kelime kalıplarını anahatlarıyla kavramaya çalıştığımız için detaya girilmemiştir.

Özetle: فَعْلَةٌ kalıbında gelen kelimelerin mastar binâ-i nev’ türü bir kelime olduğunu ve keyfiyet/nasıllık bildirdiğini söyleyebiliriz. كَثْبَةً, ذُهْبَةً, بِحُثَّةً, كِسْرَةً.

19. İsm-i Tasğîr (اسم التصغير): Küçültme bildirmek amacıyla kullanılan kelime türü. (Tasğîr: Küçültmek) Türkçe’de küçültme ifade etmek için “-cik, cık” eklerini kullanırız. Örneğin “kitapçık” kelimesi bir ismin küçültülmüş hâlidir. Ya da “Azıcık yemek” ifadesi bir mastarın, bir kelime ekleme yoluyla küçültülmüş hâlidir. Yani isimler gibi mastarlara da küçültme anlamı verebiliyoruz. Tabiki küçültme bazen hor görmek bazen azlık ifade etmek bazen de sevgi bildirmek amacıyla kullanılır. Arapça’da bir ismi (ister normal isim ister mastar olsun)⁴ küçültmenin yolu, ism-i tasğîr kalıbına sokmaktır. İsm-i Tasğîrler فَعِيلٌ kalıbında gelir. Örnek: نَصِيرٌ / Küçücük yardım/Azıcık yardım etmek. Bu kelime, نَصْرًا mastarının küçültülmüş hâlidir. Buna benzeyen diğer kelimeler de küçültme bildiren ism-i tasğîr türü kelimelerdir: رَجُلٌ - رَجُلٌ, أَنْسٌ - أَنْسٌ, قَلَمٌ - قَلَمٌ, طِفْلٌ - طِفْلٌ, قُلِيمٌ.

Not: İsm-i tasğîr, kelimenin özelliğine göre farklı kalıplarda da gelebilir. Şimdilik bunu bilmeniz yeterli.

20. İsm-i Mensûb (اسم المنسوب): Nisbet (bağ, ilişki, aitlik) bildiren kelime kalıbı. (Mensûb: Nispet edilen, bir şeye ait/bir şey ile bağli olan). Türkçe’de bir kişinin bir şehre mensûb olduğunu ifade ederken “Samsunlu”, “Trabzonlu” deriz. Ya da bir konunun hangi branşla ilgili olduğunu ifade ederken “Tıbbî, siyasî, ekonomik, ailevî, toplumsal, islâmî” ifadelerini kullanırız. Arapça’da da örneğin bir kişinin bir şehre mensubiyetini, bir konunun bir branşla/alanla ilgisini yani genel olarak bağ, ilişki, aitlik ifade etmek istediğimizde, ism-i mensûb kullanılır. فَعِيلٌ kalıbında gelen kelimeler ism-i mensûb’dur. Örneğin نَصِيرٌ kelimesi نَصْرًا mastarından elde edilmiş bir ism-i mensûb’dur. Yani burada bir mastara aidiyet vardır. “Yardım etmek ile ilgili, yardım etme işine mensûb olan kişi” şeklinde anlam verebiliriz. نَصِيرٌ kelimesine benzeyen diğer kelimelerin de bağ, ilgi, aitlik bildiren ism-i mensûb kalıbında olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin: عِلْمٌ - عِلْمِي, طَبٌّ - طَبِّي, مَكَّةٌ - مَكِّي, تَرْكِيَا - تَرْكِي.

Not: Dikkat edilirse bu kelimelerin sonunda, öncesinde kesre bulunan şeddeli bir “ي” harfi bulunmaktadır. Bu “ي” harfi, “nispet yâ’sı” olarak isimlendirilir.

21. Mübâlağa-i İsm-i Fâil (مبالغة اسم الفاعل): 4. Kalıp olan İsm-i fâil’in abartılı/mübâlağalı hâlini ifade eden kelime türü. Bu tür kelimeler فَعَالٌ kalıbında gelir. Örneğin نَاصِرٌ / yardım eden” yerine “çok yardım

⁴ Mastarların da isim olarak değerlendirildiğini görmüştük. Bkz. s. 7.

eden” demek istediğimizde kelimeyi bu kalıba sokarız: “نَصَّارُ / çok yardım eden”. Bu kelime ناصر kelimesinin mübâlağalı şeklidir. نصار kelimesine benzeyen diğer kelimelerin de abartı ifade ettiğini söyleyebiliriz. Örneğin: فَتَّاحُ, رَزَّاقُ, سَتَّارُ, عَلَّامُ.

22. İsm-i Tafdîl (اسم التفضيل): Üstünlük bildiren kelime türü. (Tafdîl: Üstün tutmak). Türkçe’de “en, daha” vb. ifadelerle bir şeyin diğer şeylerden üstünlüğünü ifade ederiz: “Ahmet, Ayşe’den daha çalışkandır” örneğinde olduğu gibi. Arapça’da da “en/daha ...” gibi üstünlük bildiren bir yapı kurmak istediğimizde, bunu, ilgili kelimeyi ism-i tafdîl kalıbına sokarak elde ederiz. İsm-i tafdîller أَفْضَلُ kalıbında gelirler. “Yardım etmek” fiili üzerinden düşünelim. نَصَّرَ yardım etmek. أَنْصَرَ ise “en fazla/en çok yardım eden” anlamına gelir. Buna benzeyen diğer kelimelerin de ism-i tafdîl olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin: أَحْسَنُ, أَكْبَرُ, أَفْضَلُ, أَكْثَرُ

Not: Mübalağa-i ism-i fâil kalıbı ile ism-i tafdîl kalıbı arasındaki fark: Mübalağada bir başka şeyle kıyaslama olmayıp sadece bir şeyi çokça yapan birinden bahsedilir. İsm-i tafdîl’de çokluk yoktur, sadece iki (+) şeyin kıyaslanması söz konusudur.

* * *

Arapça’da taaccüb (hayret, şaşırma) bildirmek için kullanılan iki fiil kalıbı vardır. Bunlardan birincisi emsile kitabında Fiil-i Taaccüb-i Evvel, diğeri ise Fiil-i Taaccüb-i Sâni olarak isimlendirilmiştir.

23. Fiil-i Taaccüb-i Evvel (فعل التعجب الأول): Birinci taaccüb fiili. Kalıbı: مَا أَفْعَلَهُ Örneği: مَا أَنْصَرَهُ / Acayip yardım etti. (Siz yerine göre “müthiş, dehşet, harika, çok fena” vb. ifadeleri de kullanabilirsiniz. Biz taaccüb ifade ettiğini hatırlatması için “teaccüb” ile aynı kökten gelen “acayip” kelimesi ile tercüme ettik). Buna benzeyen diğer kelimelerin de taaccüb ifade ettiğini söyleyebiliriz. Örneğin: مَا أَضَرَّهُ, مَا أَفْرَأَهُ, مَا أَصْبَرَهُ, مَا أَكْتَبَهُ

Not: Bu kalıbın başında “ما” taaccüb mâ’sı olarak isimlendirilir. Sonundaki zamir ise bu fiilin öznesi olan zamirdir. Özne değiştikçe bu zamir de değişir. İleride göreceğiz.

24. Fiil-i Taaccüb-i Sâni (فعل التعجب الثاني): İkinci taaccüb fiili. Kalıbı: أَفْعَلُ بِهِ. Örneği: أَنْصَرَ بِهِ / Ne acayip yardım etti. Buna benzeyen diğer kelimelerin de bu tür bir fiil olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin: أَضَرْتُ بِهِ, أَكْتُبُ بِهِ, أَفْرَأُ بِهِ, أَصْبِرُ بِهِ fiilleri buna örnektir. Bu kalıbın sonunda yer alan zamir de özne zamiridir. Özne değiştikçe zamir değişir. İleride göreceğiz.

Taaccüb kalıpları Hakkında Not: Bazı âlimlere göre ikinci taaccüb fiili birincisinden daha fazla hayret bildirmektedir. Emsile kitabı da bu görüşü benimsediği için 23. kalıbın örneğinin tercümesini “acayip”, 24. kalıbını ise “ne acayip” şeklinde aktarmaktadır. Ancak bu ikisinin aynı manada olduğu görüşü daha doğrudur. Dolayısıyla 24. Kalıptaki örneğe de sadece “acayip...” şeklinde mana verilebilir.

* * *

EMSİLE-İ MUHTELİFE'YE FARKLI FİİLLERDEN ÖRNEKLER

Derslerimizde üç harfli mâzî fiillerin sondan bir önceki harekesinin fiilden fiile değişebileceğine değinmiştik. Bu hareke farklılığı herhangi bir kurala bağlı değildir. Arapların bir fiili kullanımı nasıl ise biz de o fiilin hareketlerini öyle kabul ederiz.

Aynı şekilde 3 harfli fiillerin muzârî sîğalarının sondan bir önceki hareketleri de değişiklik gösterebilir. Yani tüm mâzî ve muzârî fiillerin sondan bir önceki hareketleri **يَنْصُرُ نَصْر** fiillerinde olduğu gibi mazide “fetha” muzaride “damme” olarak gelmeyebilir. Arapça’daki tüm fiilleri inceleyen Sarf âlimleri, üç harfli fiillerdeki bu tarz hareke değişikliklerinin şu altı şekilde olduğunu tespit etmişlerdir. Yani Arapça’daki üç harfli fiiller sondan bir önceki harfinin harekesine göre mutlaka şu altı şekilden birinde gelir. Bu altı şekil, “Altı bâb (bölüm)” olarak isimlendirilmiştir.

6 bâb **فَعَلَ** fiili üzerinden örnekendirilmiştir. Bu fiil normalde “bir eylemi yapmak” anlamında kullanılırken aşağıda sadece bir kalıp görevi görmektedir. Dolayısıyla aşağıdaki kullanımlarda fiilin manası gözetilmemiştir; sadece birer kalıp görevi görmektedirler.

Ortanca Harfin Mazi ve Muzarideki Harekesine Göre Fiiller / 6 Bâb

Muzaride		Mazide		
Damme	يَفْعَلُ	فَعَلَ	Fetha	1. Bâb
Kesre	يَفْعِلُ	فَعِلُ	Fetha	2. Bâb
Fetha	يَفْعَلُ	فَعَلُ	Fetha	3. Bâb
Fetha	يَفْعَلُ	فَعِلُ	Kesra	4. Bâb
Damme	يَفْعَلُ	فَعَلُ	Damme	5. Bâb
Kesre	يَفْعِلُ	فَعِلُ	Kesre	6. Bâb

1. Bâba örnek fiil: (كَتَبَ يَكْتُبُ) : Yazdı
2. Bâba örnek fiil: (ضَرَبَ يَضْرِبُ) : Vurdu
3. Bâba örnek fiil: (فَتَحَ يَفْتَحُ) : Açtı
4. Bâba örnek fiil: (عَلِمَ يَعْلَمُ) : Bildi
5. Bâba örnek fiil: (كَبُرَ يَكْبُرُ) : Büyümek, büyük olmak, artmak
6. Bâba örnek fiil: (حَسِبَ يَحْسِبُ) : Zannetmek, sanmak

Özellikle harekesiz metinler okurken bazı fiillerin sondan bir önceki harekesinin nasıl okunacağını öğrenmek için sözlüklere müracaat etmemiz gerekir. Ancak bazen sözlükler de fiili hareketli olarak göstermek yerine sadece “Bu fiil 2. Babdandır” şeklinde bir bilgi verir. Eğer biz yukarıdaki babları biliyorsak 2. Babdaki fiillerin sondan bir önceki harfinin harekesinin ne olması gerektiğini zaten öğrenmiş olduğumuz için fiili doğru hareketli olarak okuma imkanına sahip oluruz. Bu sebeple 6 babın mazi ve muzarideki hareketlerini iyi bilmek, ezberlemek gerekir.

Soru: Harekeyi yanlış okusak ne olur, çok önemli midir? **Cevap:** Bazen bir hareke anlamı değiştirebilir. Fiilin sondan bir önceki harfi fetha iken A anlamına, kesre iken B anlamına gelebilir. Bu sebeple hangi hareke ile hangi anlama geldiği önemlidir. Dolayısıyla hareke bilgisi/ hareketleri doğru okumak ve doğru harekeyi elde etmek elbette önemlidir.

Aşağıda bu 6 bâb üzerinden emsile-i muhtelifa çekimlerine örnek verilmiştir. Bu çekimleri ezberlemeniz emsile-i muhtelifa’nın zihninize oturması için gereklidir:

	1.BÂB	2.BÂB	3.BÂB	4.BÂB	5.BÂB	6.BÂB
MÂZÎ	كَتَبَ	صَرَبَ	فَتَحَ	عَلِمَ	كَبُرَ	حَسِبَ
MUZÂRÎ	يَكْتُبُ	يَضْرِبُ	يُفْتَحُ	يَعْلَمُ	يَكْبُرُ	يَحْسِبُ
MASTR	كَتَبَا	صَرَيَا	فَتَحَا	*عَلِمَا	***كَبُرَا	*-حَسِبَانَا
İSM-i FÂİL	كَاتِبٌ	صَارِبٌ	فَاتِحٌ	عَالِمٌ	كَبِيرٌ+***	حَاسِبٌ
İSM-i MEF'ÛL	مَكْتُوبٌ	مَضْرُوبٌ	مَفْتُوحٌ	مَعْلُومٌ	مَكْبُورٌ	مَحْسُوبٌ
CAHD-I MUTLAK	لَمْ يَكْتُبْ	لَمْ يَضْرِبْ	لَمْ يَفْتَحْ	لَمْ يَعْلَمْ	لَمْ يَكْبُرْ	لَمْ يَحْسِبْ
CAH. MÜSTAĞRAK	لَمَّا يَكْتُبْ	لَمَّا يَضْرِبْ	لَمَّا يَفْتَحْ	لَمَّا يَعْلَمْ	لَمَّا يَكْبُرْ	لَمَّا يَحْسِبْ
MUZ.NEFY-i HÂL	مَا يَكْتُبُ	مَا يَضْرِبُ	مَا يَفْتَحُ	مَا يَعْلَمُ	مَا يَكْبُرُ	مَا يَحْسِبُ
MUZ.N.İSTİKBAL	لَا يَكْتُبُ	لَا يَضْرِبُ	لَا يَفْتَحُ	لَا يَعْلَمُ	لَا يَكْبُرُ	لَا يَحْسِبُ
M.TEKİD.N.İSTİKB	لَنْ يَكْتُبَ	لَنْ يَضْرِبَ	لَنْ يَفْتَحَ	لَنْ يَعْلَمَ	لَنْ يَكْبُرَ	لَنْ يَحْسِبَ
EMR-i ĞÂİB	لِيَكْتُبْ	لِيَضْرِبْ	لِيَفْتَحْ	لِيَعْلَمَ	لِيَكْبُرْ	لِيَحْسِبْ
NEHY-i ĞÂİB	لَا يَكْتُبْ	لَا يَضْرِبْ	لَا يَفْتَحْ	لَا يَعْلَمَ	لَا يَكْبُرْ	لَا يَحْسِبْ
EMR-i HAZİR	اُكْتُبْ	اِضْرِبْ	اِفْتَحْ	اِعْلَمْ	اُكْبُرْ	اِحْسِبْ
NEHY-i HAZİR	لَا تَكْتُبْ	لَا تَضْرِبْ	لَا تَفْتَحْ	لَا تَعْلَمْ	لَا تَكْبُرْ	لَا تَحْسِبْ
MİMLİ MASTAR	مَكْتُبٌ	مَضْرِبٌ	مَفْتُحٌ	مَعْلَمٌ	مَكْبُرٌ	مَحْسِبٌ
İSM-i ÂLET	مِكْتُبٌ	مِضْرِبٌ	مِفْتَحٌ	مِعْلَمٌ	مِكْبُرٌ	مِحْسِبٌ
MS.BİNA-i MERRA	كَتَبَهُ	صَرَبَهُ	فَتَحَهُ	عَلِمَهُ	كَبُرَهُ	حَسِبَهُ
MS.BİNA-i NEV'	كِتَبَهُ	ضَرَبَهُ	فَتَحَهُ	عَلِمَهُ	كَبُرَهُ	حَسِبَهُ
İSM-i TASĞİR	كُتِبَ	صُرِبَ	فُتِحَ	عُلِمَ	كُبِرَ	حُسِبَ
İSM-i MENSÛB	كُتِبِيْ	صُرِپِيْ	فُتِحِيْ	**عِلْمِيْ	كُبْرِيْ	حُسْبِيْ
MÜBALAĞ.İS.FÂİL	كَتَّابٌ	صَرَّابٌ	فَتَّاحٌ	عَلَّامٌ	كَبَّارٌ	حَسَّابٌ
İSM-i TAFDÎL	اُكْتُبْ	اُضْرِبْ	اُفْتَحْ	اُعْلَمْ	اُكْبُرْ	اُحْسِبْ
TAACCÛB-i EVVEL	مَا اُكْتُبُهُ	مَا اُضْرِبُهُ	مَا اُفْتَحُهُ	مَا اُعْلَمُهُ	مَا اُكْبُرُهُ	مَا اُحْسِبُهُ
TAACCÛB-i SÂNÎ	اُكْتُبْ بِهِ	اُضْرِبْ بِهِ	اُفْتَحْ بِهِ	اُعْلَمْ بِهِ	اُكْبُرْ بِهِ	اُحْسِبْ بِهِ

EMSİLE-İ MUTTARİDE

Bu kısımda, yukarıdaki kalıplardan fiil olanların zamirlere göre çekimini; isim olanların tekil, ikil, çoğul çekimlerini göreceğiz. Dolayısıyla öncelikle zamirleri öğrenmemiz gerekmektedir. Arapça'da zamirlerin çeşitleri vardır. Aşağıdaki zamirler Munfasıl (fiile ya da isme bitişmeyen) zamirlerdir. Fiil çekimlerini iyi kavrayabilmek için şimdilik sadece munfasıl zamirleri öğrenmemiz yeterli.

MUNFASIL ZAMİRLER/AYRIK ŞAHIS ZAMİRLERİ

Cemi (Çoğul)	Müsenna (İkil)	Müfred (Tekil)	
هُمْ 3 (onlar)	هُمَا 2 (o ikisi)	هُوَ 1 (o)	Ğâib (3. şahıs erkek)
هُنَّ 6 (onlar)	هُمَا 5 (o ikisi)	هِيَ 4 (o)	Ğâibe (3. şahıs bayan)
أَنْتُمْ 9 (sizler)	أَنْتُمَا 8 (siz ikiniz)	أَنْتَ 7 (sen)	Muhâtab (2. şahıs erkek)
أَنْتُنَّ 12 (sizler)	أَنْتُمَا 11 (siz ikiniz)	أَنْتِ 10 (sen)	Muhâtaba (2. şahıs bayan)
نَحْنُ 14 (Bizler)	نَحْنُ 14 (Biz ikimiz)	أَنَا 13 (Ben)	Mütekelim (1. şahıs)

Tabloda görüldüğü gibi şahıs zamirleri 14 adettir (Son ikisi aynı olduğu için ikisine de 14 rakamını verdik). 14 zamir varsa bir fiilin zamirlere göre çekimi de 14 tane olmalıdır. *Sağdan sola, yukarıdan aşağı* doğru ezberlenmesi gereken tablonun nasıl okunacağı gayet açıktır. Dolayısıyla fiil çekimlerinde de bu tablonun özellikleri geçerlidir.

Fiilin zamirlere göre çekimine نَصَرَ fiili ile örnek verelim.

Cemi (Çoğul)	Müsenna (İkil)	Müfred (Tekil)	
نَصَرُوا 3 (onlar)	نَصَرَا 2 (o ikisi)	نَصَرَ 1 (o yardım etti)	Ğâib (3. şahıs erkek)
نَصَرْنَ 6 (onlar)	نَصَرَتَا 5 (o ikisi)	نَصَرَتْ 4 (o)	Ğâibe (3. şahıs bayan)
نَصَرْتُمْ 9 (sizler)	نَصَرْتُمَا 8 (siz ikiniz)	نَصَرْتَ 7 (sen)	Muhâtab (2. şahıs erkek)
نَصَرْتُنَّ 12 (sizler)	نَصَرْتُمَا 11 (siz ikiniz)	نَصَرْتِ 10 (sen)	Muhâtaba (2. şahıs bayan)
نَصَرْنَا 14 (bizler)	نَصَرْنَا 14 (biz ikimiz)	نَصَرْتُ 13 (ben)	Mütekelim (1. şahıs)

نَصَرَ fiilinin çekimi çekimini ezberlediğiniz zaman, karşımıza çıkacak olan tüm mazi fiilleri de buradakilere benzeterek çekeceğiz. Örneğin aşağıda bir başka mazi fiil vardır ve onun çekimi de tıpkı yukarıdaki mazi fiilin çekimi gibidir. Yani harf sayısı ve hareketleri bakımından benzerlerdir:

Cemi (Çoğul)	Müsenna (İkil)	Müfred (Tekil)	
كَتَبُوا 3 (onlar)	كَتَبَا 2 (o ikisi)	كَتَبَ 1 (o yazdı)	Ğâib (3. şahıs erkek)
كَتَبْنَ 6 (onlar)	كَتَبَتَا 5 (o ikisi)	كَتَبَتْ 4 (o)	Ğâibe (3. şahıs bayan)
كَتَبْتُمْ 9 (sizler)	كَتَبْتُمَا 8 (siz ikiniz)	كَتَبْتَ 7 (sen)	Muhâtab (2. şahıs erkek)
كَتَبْتُنَّ 12 (sizler)	كَتَبْتُمَا 11 (siz ikiniz)	كَتَبْتِ 10 (sen)	Muhâtaba (2. şahıs bayan)
كَتَبْنَا 14 (bizler)	كَتَبْنَا 14 (biz ikimiz)	كَتَبْتُ 13 (ben)	Mütekellim (1. şahıs)

Not: Fiilleri malum (etken/gerçek özne alan) ve meçhul (etken/sözde özne alan) olmak üzere ikiye ayırmıştık. Yukarıdaki iki tabloda, fiiller malum (etken) fiillerdir. Dolayısıyla bu fiillerin malum (etken) hâllerinin çekimleri verilmiştir. (Yardım etti, ettiniz, yazdı, yazdık vb...). Bu fiillerin meçhul (edilgen) hâllerinin çekimlerinde de (Yardım edildi, yardım edildiniz, yazıldı, yazıldınız vb...) aynı tabloyu kullanacağız ve malum halleri ile aralarında sadece iki hareke değişikliği olacak. Yani çekim aynı olmakla birlikte iki hareke değişikliği ile etkeni edilgene çevireceğiz. نَصَرَ ve كَتَبَ fiillerinin meçhul (edilgen) hâllerinin çekimini yine bir tablo üzerinden örneklendirelim ve malum (etken) halleri ile aralarındaki farka dikkat edelim:

Cemi (Çoğul)	Müsenna (İkil)	Müfred (Tekil)	
كُتِبُوا نُصِرُوا 3 (onlar)	كُتِبَا نُصِرَا 2 (o ikisi)	كُتِبَ نُصِرَ 1 (o yardım edildi- yazıldı)	Ğâib (3. şahıs erkek)
كُتِبْنَ نُصِرْنَ 6 (onlar)	كُتِبَتَا نُصِرَتَا 5 (o ikisi)	كُتِبَتْ نُصِرَتْ 4 (o)	Ğâibe (3. şahıs bayan)
كُتِبْتُمْ نُصِرْتُمْ 9 (sizler)	كُتِبْتُمَا نُصِرْتُمَا 8 (siz ikiniz)	كُتِبْتَ نُصِرْتَ 7 (sen)	Muhâtab (2. şahıs erkek)
كُتِبْتُنَّ نُصِرْتُنَّ 12 (sizler)	كُتِبْتُمَا نُصِرْتُمَا 11 (siz ikiniz)	كُتِبْتِ نُصِرْتِ 10 (sen)	Muhâtaba (2. şahıs bayan)
كُتِبْنَا نُصِرْنَا 14 (bizler)	كُتِبْنَا نُصِرْنَا 14 (biz ikimiz)	كُتِبْتُ نُصِرْتُ 13 (ben)	Mütekellim (1. şahıs)

Son iki sayfanın özeti: Fiillerin zamirlere göre çekimini anlayabilmek için önce zamirleri gördük. Tabloyu okuduk. Fiillerin çekiminde de aynı tabloyu kullandık ve tablo okuma ve ezberleme yöntemimiz aynı idi. Fakat bir fiilin zamirlere göre çekiminde malum (etken) çekimi olduğu gibi meçhul (edilgen) çekimi de mevcuttur. Dolayısıyla (Taaccüb fiilleri hariç) tüm fiillerin hem malum

hem meçhul çekimi vardır. Meçhul çekimler ile malum çekimler arasında sadece iki hareke farkı vardır. Yani malum fiil iki hareke değişikliği ile meçhule çevrilir. Bunun dışında bir fark yoktur. (Mazi fiilin malumunu meçhule çevirirken: İlk harfi dammeledik, sondan bir önceki harf kesreledik. Diğer fiillerde nasıl bir hareke değişikliği olacak aşağıdaki tabloları işlerken değineceğiz)

Son iki sayfada anlatılanlar fiil çekimlerinin mantığını anlamanız içindi. Şimdi tekrar mazi fiilden başlayarak her fiilin zamirlerine göre malum ve meçhul çekimlerini görelim. Aşağıdaki örneklerde tablo okuma bilgileri yazmayacaktır. Bu açıdan yukarıdaki tabloyu iyi kavramanız önem arz etmektedir.

FİİL ÇEKİM TÜRLERİ

I- DÜZ ÇEKİM

FİİL-İ MUZÂRİ

۱- يَنْصُرُ	۲- يَنْصُرَانِ	۳- يَنْصُرُونَ
۴- تَنْصُرُ	۵- تَنْصُرَانِ	۶- تَنْصُرُونَ
۷- تَنْصُرُ	۸- تَنْصُرَانِ	۹- تَنْصُرُونَ
۱۰- تَنْصُرِينَ	۱۱- تَنْصُرَانِ	۱۲- تَنْصُرُونَ
۱۳- أَنْصُرُ	۱۴- نَنْصُرُ	

FİİL-İ MÂZÎ

۱- نَصَرَ	۲- نَصَرَا	۳- نَصَرُوا
۴- نَصَرَتْ	۵- نَصَرَتَا	۶- نَصَرْنَ
۷- نَصَرَتْ	۸- نَصَرْتُمَا	۹- نَصَرْتُمْ
۱۰- نَصَرَتْ	۱۱- نَصَرْتُمَا	۱۲- نَصَرْتُنَّ
۱۳- نَصَرْتُ	۱۴- نَصَرْنَا	

II- ZAMİRLERLE ÇEKİM

FİİL-İ MUZÂRİ

هُوَ يَنْصُرُ	هُمَا يَنْصُرَانِ	هُمْ يَنْصُرُونَ
هِيَ تَنْصُرُ	هُمَا تَنْصُرَانِ	هُنَّ يَنْصُرْنَ
أَنْتَ تَنْصُرُ	أَنْتُمَا تَنْصُرَانِ	أَنْتُمْ تَنْصُرُونَ
أَنْتِ تَنْصُرِينَ	أَنْتُمَا تَنْصُرَانِ	أَنْتُنَّ تَنْصُرْنَ
أَنَا أَنْصُرُ	نَحْنُ نَنْصُرُ	

FİİL-İ MÂZÎ

هُوَ نَصَرَ	هُمَا نَصَرَا	هُمْ نَصَرُوا
هِيَ نَصَرَتْ	هُمَا نَصَرَتَا	هُنَّ نَصَرْنَ
أَنْتَ نَصَرْتَ	أَنْتُمَا نَصَرْتُمَا	أَنْتُمْ نَصَرْتُمْ
أَنْتِ نَصَرْتِ	أَنْتُمَا نَصَرْتُمَا	أَنْتُنَّ نَصَرْتُنَّ
أَنَا نَصَرْتُ	نَحْنُ نَصَرْنَا	

III- YAN ÇEKİM

FİİL-İ MUZÂRİ

۱- يَنْصُرُ	۵- يَنْصُرَانِ	۷- يَنْصُرُونَ
۲- تَنْصُرُ	۶- تَنْصُرَانِ	۹- تَنْصُرُونَ
۲- تَنْصُرُ	۶- تَنْصُرَانِ	۸- تَنْصُرُونَ
۱۱- تَنْصُرِينَ	۶- تَنْصُرَانِ	۱۰- تَنْصُرُونَ
۳- أَنْصُرُ	۴- نَنْصُرُ	

FİİL-İ MÂZÎ

۱- نَصَرَ	۷- نَصَرَا	۱۰- نَصَرُوا
۲- نَصَرَتْ	۸- نَصَرَتَا	۱۱- نَصَرْنَ
۳- نَصَرَتْ	۹- نَصَرْتُمَا	۱۲- نَصَرْتُمْ
۴- نَصَرَتْ	۹- نَصَرْتُمَا	۱۳- نَصَرْتُنَّ
۵- نَصَرْتُ	۶- نَصَرْنَا	

EMSİLE-İ MUTTARİDE

1- FİİL-İ MÂZİ

MECHÛL

نَصِرُوا	نَصِرَا	نَصِرَ
نَصِرْنَ	نَصِرَتَا	نَصِرَتْ
نَصِرْتُمْ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتِ
نَصِرْتُنَّ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتِ
	نَصِرْنَا	نَصِرْتُ

MA'LÛM

نَصِرُوا	نَصِرَا	نَصِرَ
نَصِرْنَ	نَصِرَتَا	نَصِرَتْ
نَصِرْتُمْ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتِ
نَصِرْتُنَّ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتِ
	نَصِرْنَا	نَصِرْتُ

2- FİİL-İ MUZÂRİ

MECHÛL

يُنَصِرُونَ	يُنَصِرَانِ	يُنَصِرُ
يُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ
تُنَصِرُونَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ
تُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرِينَ
	نُنَصِرُ	أُنَصِرُ

MA'LÛM

يُنَصِرُونَ	يُنَصِرَانِ	يُنَصِرُ
يُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ
تُنَصِرُونَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ
تُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرِينَ
	نُنَصِرُ	أُنَصِرُ

3- MASDAR-İ GAYR-İ MÎMÎ

نَصِرَاتُ	نَصِرَانِ (نَصِرِينَ)	نَصِرَا
-----------	-----------------------	---------

4- İSM-İ FÂİL

هو/أنت/أنا:	هما/أنتما/نحن:	هم/أنتم/نحن:
نَاصِرٌ	نَاصِرَانِ (نَاصِرَيْنِ)	نَاصِرُونَ (نَاصِرِينَ)؛ نَاصِرًا، نَاصِرًا، نَاصِرَةٌ
هي/أنت/أنا:	هما/أنتما/نحن:	هن/أنتن/نحن:
نَاصِرَةٌ	نَاصِرَتَانِ (نَاصِرَتَيْنِ)	نَاصِرَاتُ، نَوَاصِرُ

5- İSM-İ MEF'ÛL

هو/أنت/أنا:	هما/أنتما/نحن:	هم/أنتم/نحن:
مَنْصُورٌ	مَنْصُورَانِ (مَنْصُورَيْنِ)	مَنْصُورُونَ (مَنْصُورِينَ)؛ مَنْاصِرُ
هي/أنت/أنا:	هما/أنتما/نحن:	هن/أنتن/نحن:
مَنْصُورَةٌ	مَنْصُورَتَانِ (مَنْصُورَتَيْنِ)	مَنْصُورَاتُ

6- FİİL-İ MUZÂRİ CAHD-İ MUTLAK

MECHÛL

لَمْ يُنْصَرْ	لَمْ يُنْصَرَا	لَمْ يُنْصَرُوا
لَمْ تُنْصَرْ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرْنَ
لَمْ تُنْصَرْ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرُوا
لَمْ تُنْصَرِي	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرْنَ
لَمْ أَنْصَرْ	لَمْ أَنْصَرَا	لَمْ أَنْصَرُوا

MA'LÛM

لَمْ يُنْصَرْ	لَمْ يُنْصَرَا	لَمْ يُنْصَرُوا
لَمْ تُنْصَرْ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرْنَ
لَمْ تُنْصَرْ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرُوا
لَمْ تُنْصَرِي	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرْنَ
لَمْ أَنْصَرْ	لَمْ أَنْصَرَا	لَمْ أَنْصَرُوا

7- FİİL-İ MUZÂRİ CAHD-İ MÜSTAĞRAK

MECHÛL

لَمَّا يُنْصَرْ	لَمَّا يُنْصَرَا	لَمَّا يُنْصَرُوا
لَمَّا تُنْصَرْ	لَمَّا تُنْصَرَا	لَمَّا تُنْصَرْنَ
لَمَّا تُنْصَرْ	لَمَّا تُنْصَرَا	لَمَّا تُنْصَرُوا
لَمَّا تُنْصَرِي	لَمَّا تُنْصَرَا	لَمَّا تُنْصَرْنَ
لَمَّا أَنْصَرْ	لَمَّا أَنْصَرَا	لَمَّا أَنْصَرُوا

MA'LÛM

لَمَّا يُنْصَرْ	لَمَّا يُنْصَرَا	لَمَّا يُنْصَرُوا
لَمَّا تُنْصَرْ	لَمَّا تُنْصَرَا	لَمَّا تُنْصَرْنَ
لَمَّا تُنْصَرْ	لَمَّا تُنْصَرَا	لَمَّا تُنْصَرُوا
لَمَّا تُنْصَرِي	لَمَّا تُنْصَرَا	لَمَّا تُنْصَرْنَ
لَمَّا أَنْصَرْ	لَمَّا أَنْصَرَا	لَمَّا أَنْصَرُوا

8- FİİL-İ MUZÂRİ NEFY-İ HÂL

MECHÛL

مَا يُنْصَرْ	مَا يُنْصَرَانِ	مَا يُنْصَرُونَ
مَا تُنْصَرْ	مَا تُنْصَرَانِ	مَا تُنْصَرْنَ
مَا تُنْصَرْ	مَا تُنْصَرَانِ	مَا تُنْصَرُونَ
مَا تُنْصَرِينَ	مَا تُنْصَرَانِ	مَا تُنْصَرْنَ
مَا أَنْصَرْ	مَا أَنْصَرَانِ	مَا أَنْصَرُونَ

MA'LÛM

مَا يُنْصَرْ	مَا يُنْصَرَانِ	مَا يُنْصَرُونَ
مَا تُنْصَرْ	مَا تُنْصَرَانِ	مَا تُنْصَرْنَ
مَا تُنْصَرْ	مَا تُنْصَرَانِ	مَا تُنْصَرُونَ
مَا تُنْصَرِينَ	مَا تُنْصَرَانِ	مَا تُنْصَرْنَ
مَا أَنْصَرْ	مَا أَنْصَرَانِ	مَا أَنْصَرُونَ

9- FİİL-İ MUZÂRİ NEFY-İ İSTİKBAL

MECHÛL

لَا يُنْصَرْ	لَا يُنْصَرَانِ	لَا يُنْصَرُونَ
لَا تُنْصَرْ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرْنَ
لَا تُنْصَرْ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرُونَ
لَا تُنْصَرِينَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرْنَ
لَا أَنْصَرْ	لَا أَنْصَرَانِ	لَا أَنْصَرُونَ

MA'LÛM

لَا يُنْصَرْ	لَا يُنْصَرَانِ	لَا يُنْصَرُونَ
لَا تُنْصَرْ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرْنَ
لَا تُنْصَرْ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرُونَ
لَا تُنْصَرِينَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرْنَ
لَا أَنْصَرْ	لَا أَنْصَرَانِ	لَا أَنْصَرُونَ

10- FİİL-İ MUZÂRİ TE'KÎD-İ NEFY-İ İSTİKBÂL

MECHÛL

لَنْ يُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ يُنْصَرُوا
لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ يُنْصَرْنَ
لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرُوا
لَنْ تُنْصِرِي	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرْنَ
لَنْ أَنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَ	

MA'LÛM

لَنْ يُنْصَرَ	لَنْ يُنْصَرَا	لَنْ يُنْصَرُوا
لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ يُنْصَرْنَ
لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرُوا
لَنْ تُنْصِرِي	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرْنَ
لَنْ أَنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَ	

11- EMR-İ GÂİB

MECHÛL

هو:	هما:	هم:
لَيُنْصَرَ	لَيُنْصَرَا	لَيُنْصَرُوا
هي:	هما:	هن:
لَيُنْصَرَ	لَيُنْصَرَا	لَيُنْصَرْنَ

MA'LÛM

هو:	هما:	هم:
لَيُنْصَرَ	لَيُنْصَرَا	لَيُنْصَرُوا
هي:	هما:	هن:
لَيُنْصَرَ	لَيُنْصَرَا	لَيُنْصَرْنَ

Not: Emir lâmi vâv (و), fâ (ف) ve sümme (ثُمَّ)'den sonra sâkin okunur: (لَيُنْصَرَ، فَلَيُنْصَرَ، ثُمَّ لَيُنْصَرَ).

12- NEHY-İ GÂİB

MECHÛL

لَا يُنْصَرَ	لَا يُنْصَرَا	لَا يُنْصَرُوا
لَا تُنْصَرَ	لَا تُنْصَرَا	لَا يُنْصَرْنَ

MA'LÛM

لَا يُنْصَرَ	لَا يُنْصَرَا	لَا يُنْصَرُوا
لَا تُنْصَرَ	لَا تُنْصَرَا	لَا يُنْصَرْنَ

13- EMR-İ HÂZİR

MECHÛL

أنت:	أنتما:	أنتم:
أَنْصَرَ	أَنْصَرَا	أَنْصَرُوا
أنت:	أنتما:	أنتن:
أَنْصِرِي	أَنْصَرَا	أَنْصَرْنَ

MA'LÛM

أنت:	أنتما:	أنتم:
أَنْصَرَ	أَنْصَرَا	أَنْصَرُوا
أنت:	أنتما:	أنتن:
أَنْصِرِي	أَنْصَرَا	أَنْصَرْنَ

Not: Emr-i hâzırın hemzesi, hemze-i vasıldır: (أَنْصَرَ، وَأَنْصَرَ، أَنْتَ مَوْلَانَا فَأَنْصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ).

14- NEHY-İ HÂZİR

MECHÛL

لَا تُنْصَرَ	لَا تُنْصَرَا	لَا تُنْصَرُوا
لَا تُنْصَرَ	لَا تُنْصَرَا	لَا تُنْصَرْنَ

MA'LÛM

لَا تُنْصَرَ	لَا تُنْصَرَا	لَا تُنْصَرُوا
لَا تُنْصَرَ	لَا تُنْصَرَا	لَا تُنْصَرْنَ

15- İSM-İ ZAMÂN, İSM-İ MEKÂN, MASDAR-İ MÎMÎ

مَنْصَرٌ	مَنْصَرَانِ (مَنْصَرَيْنِ)	مَنْاصِرُ
----------	----------------------------	-----------

16- İSM-İ ÂLET

مَنْصَرٌ	مَنْصَرَانِ (مَنْصَرَيْنِ)	مَنْاصِرُ
----------	----------------------------	-----------

17- MASDAR BİNÂ-İ MERRA

نَصْرَةٌ	نَصْرَتَانِ (نَصْرَتَيْنِ)	نَصَرَاتُ
----------	----------------------------	-----------

18- MASDAR BİNÂ-İ NEVÎ

نِصْرَةٌ	نِصْرَتَانِ (نِصْرَتَيْنِ)	نِصَرَاتُ
----------	----------------------------	-----------

19- İSM-İ TASGÎR

نُصِيرٌ	نُصِيرَانِ (نُصِيرَيْنِ)	نُصِيرُونَ (نُصِيرِينَ)
نُصِيرَةٌ	نُصِيرَتَانِ (نُصِيرَتَيْنِ)	نُصِيرَاتُ

20- İSM-İ MENSÛB

نُصْرِيٌّ	نُصْرِيَّانِ (نُصْرِيَّيْنِ)	نُصْرِيُّونَ (نُصْرِيَّيْنِ)
نُصْرِيَّةٌ	نُصْرِيَّتَانِ (نُصْرِيَّتَيْنِ)	نُصْرِيَّاتُ

21- MÜBÂLAĞA-İ İSM-İ FÂİL

نَصَّارٌ	نَصَّارَانِ (نَصَّارَيْنِ)	نَصَّارُونَ (نَصَّارِينَ)
نَصَّارَةٌ	نَصَّارَتَانِ (نَصَّارَتَيْنِ)	نَصَّارَاتُ

22- İSM-İ TAFDÎL

أَنْصَرُ	أَنْصَرَانِ (أَنْصَرَيْنِ)	أَنْصَرُونَ (أَنْصَرِينَ)؛ أَنْاصِرُ
أَنْصَرِي	أَنْصَرِيَّانِ (أَنْصَرِيَّيْنِ)	أَنْصَرِيَّاتُ؛ أَنْصَرُ

23- FİİL-İ TAACCÛB-İ EVVEL

مَا أَنْصَرُهُ	مَا أَنْصَرُهُمَا	مَا أَنْصَرُهُمْ
مَا أَنْصَرَهَا	مَا أَنْصَرَهُمَا	مَا أَنْصَرَهُنَّ
مَا أَنْصَرَكَ	مَا أَنْصَرَكُمَا	مَا أَنْصَرَكُم
مَا أَنْصَرِكَ	مَا أَنْصَرَكُمَا	مَا أَنْصَرَكُنَّ
مَا أَنْصَرَنِي	مَا أَنْصَرَنَا	

24- FİİL-İ TAACCÜB-İ SÂNİ

أَنْصِرَ بِهِ	أَنْصِرَ بِهِمَا	أَنْصِرَ بِهِمْ
أَنْصِرَ بِهَا	أَنْصِرَ بِهِمَا	أَنْصِرَ بِهِنَّ
أَنْصِرَ بِكَ	أَنْصِرَ بِكُمَا	أَنْصِرَ بِكُمْ
أَنْصِرَ بِكِ	أَنْصِرَ بِكُمَا	أَنْصِرَ بِكُنَّ
أَنْصِرَ بِي	أَنْصِرَ بِنَا	